

Posudek oponenta disertační práce Jana Mrvy

“Španělsko-portugalská hranice jako multilingvní jazyková oblast”

předkládané v roce 2023 na Ústavu románských studií

I. Stručná charakteristika práce

Dizertační práce je přehledovou studií rozsáhlé oblasti hranice mezi Španělskem a Portugalskem, ve které autor využívá zdroje z dostupné literatury. Jeho vlastní výzkum se zaměřuje na dvě menší oblasti, mirandés a leonés, z nichž každá se nachází na jedné straně hranice.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Celkově se jedná o práci, která staví na dobrém teoretickém rámci. Přehledová část sumarizuje dosavadní stav poznání a dobře syntetizuje dostupné zdroje. Vlastní výzkum přináší zajímavé srovnání dvou zmíněných oblastí, nicméně tato část práce vychází z relativně omezeného množství dat, a proto i jejich analýza není příliš rozsáhlá.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Silnou stránkou předkládané dizertace je její přehledná struktura a srozumitelnost.

Ve svém následném hodnocení jsem se možná příliš zaměřil na slabší místa práce a nevyzdvihl dostatečně její kladné aspekty, např. sumarizaci legislativního rámce, evropského, španělského a portugalského, celkově přehledný popis jazykové situace v příhraniční oblasti a historický kontext, který doplňuje jednotlivé popisy.

Nicméně, co se týče argumentace, autor se místy dopouští předpojatých hodnotících soudů, které by se dle mého názoru v práci vyskytovat nemusely. Toto je zřetelné zejména v přehledové části (kapitola 3), např. str. 98: "Dle našeho úsudku nicméně sendinská varieta nevykazuje takové vlastnosti, kterými by opodstatnila vlastní existenci jakožto samostatná jazyková jednotka vedle centrální a pohraniční mirandštiny". Myslím, že by úsudky v tomto ohledu měli vyjadřovat mluvčí této variety/jazyka, nikoli lingvisti.

Dalším problematickým bodem v argumentaci je jistá předpojatost, která automaticky vidí normalizaci a standardizaci minoritních jazyků jako pozitivní hodnotu. Tato předpojatost se odráží opět zejména v kapitole 3. V úvodu (kap. 2) sice autor kriticky hodnotí mýtus: "jeden jazyk – jeden národ" a jazykovou diverzitu shledává jako pozitivní hodnotu, nicméně na úrovni jednotlivých minoritních jazyků se velice konzervativně přiklání na stranu "jednotné normy", nikoli na stranu rozmanitosti, což znamená, že minoritní jazyky jsou sice pozitivní hodnotou, ale musí být znormalizované. Takovýto přístup u jednotlivých jazyků rozděluje jejich používání na "správné" a "nesprávné", to které odpovídá nebo neodpovídá normě. Domnívám se, že v tomto ohledu by práci prospěla větší objektivita. Zmíněná otázka je jistě věcí názoru, ale dizertační práce by bez jasné argumentace neměla automaticky stranit jednomu názoru. Např. z mé zkušenosti standardizace nemusí být vždy jazykům prospěšná.

Podkapitola 3.3 Extremeño mohla být lépe strukturovaná a hned od začátku rozdělená na extremeño jako jazyk a extremeño jako dialekt španělštiny. Toto rozlišení přichází až v samém závěru kapitoly. Věřím, že kdyby tomu bylo naopak, čtenář by se v ní lépe orientoval.

2. Formální úroveň práce

Po formální stránce splňuje práce požadavky kladené na dizertaci. Jazyk i styl jsou na velmi dobré úrovni. Stálo by pouze za uvážení zda je nutno používat (opakovaně) slovo "tendují, tenduje", infinitiv "tendovat"??

Z terminologického hlediska jsem nebyl spokojen s používáním terminologie jazyk a varieta. Autor s těmito termíny v průběhu celé práce poněkud "žongluje", přičemž ten stejný útvar nazývá někdy jazykem a někdy varietou, navíc bez určení o varietu jakého jazyka se jedná. Toto střídavé používání nalezneme zejména u leonés a u A Fala. Např. str. 98: "V bezprostřední blízkosti mirandské jazykové oblasti se v porovnání na značně větším území španělských provincií León a Zamora o celkové rozloze 10 000 km² vyskytuje leonská varieta, kterou se nicméně ve velkých městech nemluví a přirozeně se objevuje ve venkovských a často izolovaných lokalitách" versus str. 103: " Mluvčí leonštiny budou hlavně kvůli nedostatečné právní ochraně minoritního jazyka prokazovat vyšší angažovanost v otázkách bezprostředně souvisejících s touto tematikou. Folklorizace nebude v lokalitě přítomná." Takovýchto příkladů by bylo možné najít více, A Fala je na str. 73 nazývána geolektem, na str. 78 jazykem a na str. 82 varietou. Na str. 81 je termín varieta použit jako žolík pro cokoli, kde autor nechce definovat, zda se jedná o jazyk nebo dialekt/varietu: "Pokud bychom měli z celého souboru pohraničních variet vybrat tu, která ze současného hlediska působí nejproblematictější..."

Práci by určitě prospělo vyjasnit, které útvary chce autor nazývat jazykem a které varietou jiného jazyka, s patřičným odůvodněním těchto kategorií a označení o varietu jakého jazyka se jedná. V případě nedostatku dat jasně prohlásit, že se autor nepřiklání ani na jednu stranu, například použitím terminologie varieta/jazyk. Je jisté, že u některých útvarů mohou existovat pochybnosti, nicméně současný stav, kdy je jeden útvar střídavě nazýván jazykem a varietou mi nepřijde jako vhodné řešení.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autor dobře pracuje se sekundární literaturou, ačkoli se mnohdy jedná o literaturu staršího data. Např. při popisu extremeño se odkazuje na díla Menéndeze Pidala. Ne že by tento otec španělské lingvistiky již neplatil, ale je třeba uvážit, že popisoval jazykovou situaci Extremadury před 120 lety, což nám nepomůže k objektivnímu pohledu na situaci současnou.

Zpracování kapitoly 3.2.2 A Fala vykazuje mnohočetné nepřesnosti, např. počet mluvčích je výrazně nižší, odhadem 3 000 včetně těch, kteří žijí mimo lokalitu. Dále se zde objevují citace nevěrohodných zdrojů jako "grupo Xálima", (Martín Galindo?). Počet hesel ve slovníku, který jsem vydal roku 2021 je 13 000, nikoli 225 000. Zde autor zaměnil cifru s rozsahem databáze/korpusu a bez velkého zamyšlení automaticky předpokládal, že jsem lingvistický Superman :-). Nicméně, u nepřesností v sekci A Fala je potřeba projevit shovívavost, protože reálně neexistují dostupné věrohodné informace o tomto jazyce. Existuje spousta informací, které mísí pravdu a nepravdu v různých poměrech a pro kohokoli, kdo není detailně obeznámen s touto komunitou, je nemožné tyto pravdy a nepravdy odlišit.

4. Vlastní přínos

Kladně hodnotím, že si autor v úvodu výzkumné části (kapitola 4) pokládá čtyři výzkumné otázky, na které je v závěru jasně odpovězeno. Celkový přínos vlastního výzkumu je zajímavý a prospěšný. Srovnání mirandés a leonés přináší relevantní data o této jazykové oblasti, která budou prospěšná všem, kdo se zajímají o jazykovou situaci na hranicích mezi Španělskem a Portugalskem.

Negativním aspektem je omezený rozsah výzkumu. Jedná se pouze o 32 stránek, které navíc zahrnují 9 stran fotografií a tabulek. Počet respondentů (182) vidím jako dostatečný, ale množství nasbíraných dat je velmi omezené, čemuž odpovídá a nevelký rozsah jejich analýzy.

IV. Dotazy k obhajobě

1. Existují lokality, kde se mluví extremeño (ve smyslu jazyka pocházejícího z astur-leonés) ve formě, která je prezentována např. v překladu Malého prince do extremeño?
2. Je leonés jazyk? 91% respondentů odpovědělo že NE. Je to tedy varieta asturiano nebo španělštiny?
3. Existují v případě leonés snahy "poskládat" jazyk z různých jazykových jevů, které se jinak nevyskytují současně? (podobně jako u extremeño)

V. Závěr

I přes uvedené výhrady věřím, že klady práce převyšují její nedostatky, a proto předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako **prospěl**.

15. 12. 2023